

บทที่ .

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยจัดอยู่ในกลุ่มประเทศด้อยพัฒนา (Underdeveloped Country) มีระบบการเมืองและสังคมกึ่งเดิม (Tradition) หรืออยู่ในระหว่างการเปลี่ยนแปลง (Transition) กลุ่มประเทศด้อยพัฒนาทั้งหลายกำลังเผชิญกับปัญหาการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมอย่างมาก ปัญหาดังกล่าวส่วนมากเป็นปัญหาพื้นฐานทางการเมืองของประเทศด้อยพัฒนา ได้แก่ ความล้มเหลวในการพยายามสร้างการปกครองในระบอบประชาธิปไตยหรืออย่างน้อยที่สุดพยายามแสวงหาระบบการเมืองที่มั่นคงอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่ความพยายามดังกล่าวไม่สำเร็จผล เพราะประเทศด้อยพัฒนามีลักษณะที่เป็นอุปสรรคขัดขวางการปกครองในระบอบประชาธิปไตยหลายอย่าง เช่น การขาดความรู้ ความเข้าใจ และ ประสบการณ์ทางการเมือง ระบบสังคมไม่เอื้ออำนวย การจ้องระเบียบของคนแต่ละกลุ่มคน ค่านิยมของสังคม สัมพันธภาพของบุคคล ความรู้สึกสำนึกในความแตกต่างระหว่างผู้ปกครองกับผู้ถูกปกครอง

ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็น การปกครองในระบอบประชาธิปไตย ตั้งแต่วันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ จนถึงปัจจุบันนี้เป็น เวลา ๕๐ ปี จากพฤติกรรมทางการเมืองที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่าประเทศไทยยังไม่ประสบผลสำเร็จ ในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยมากนัก เนื่องจากมีการรัฐประหาร และมีการยกเลิก รัฐธรรมนูญบ่อยครั้ง นับตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นต้นมา การปฏิวัติหรือรัฐประหาร นั้นไม่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาแนวทางการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเท่าที่ควร อุปสรรคสำคัญ

กมล สมวิเชียร, ประชาธิปไตยกับสังคมไทย (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๐๖), หน้า ๒๓.

ที่เห็นได้เด่นชัดก็คือ ระดับการศึกษาของประชาชนต่ำ และการที่ประชาชนไม่ได้รับการศึกษาอบรม
ให้มีความรู้ ความเข้าใจ และปฏิบัติตามแบบอย่างประชาธิปไตยอย่างเพียงพอ

จากการวิจัยของคณาจารย์แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๕ ซึ่งใช้
ประชากรจำนวน ๔,๐๐๐ คน โดยสุ่มตัวอย่างจากภาคต่าง ๆ ของประเทศไทยภาคละ ๒ จังหวัด
โดยมีเกณฑ์ว่าจังหวัดที่ได้รับการเลือกตั้งจะต้องเป็นจังหวัดที่มีจำนวนราษฎรไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง
มากที่สุดและน้อยที่สุด โดยกำหนดจังหวัดละ ๒ อำเภอ จากภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคใต้ และภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าประชาชนทุกภาคร้อยละ ๔๕.๕๕ ไม่ทราบว่าประชาธิปไตยคืออะไร
และจำนวนคนไทยทุกภาคร้อยละ ๕๖.๗๑ ยังไม่ทราบว่ารัฐธรรมนูญคืออะไร มีคนอีกจำนวนไม่
น้อยที่คิดว่า การมีรัฐธรรมนูญคือ ประชาธิปไตย หรือคิดว่า การเลือกตั้งผู้แทนราษฎรคือประชาธิปไตย
หรือการมีอิสรภาพเต็มที่ที่จะทำอะไรก็ได้คือการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ความจริงแล้วการมี
รัฐธรรมนูญ มีการเลือกตั้ง มีอิสรภาพนั้นยังไม่แน่ว่าจะมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยหรือไม่
เพราะประชาธิปไตยนั้นหมายถึงการปกครองซึ่งมีจุดหมายเพื่อประชาชนส่วนใหญ่ คือเป็นการปกครอง
เพื่อให้คนจำนวนมากที่สุด ได้รับความสุขในชีวิตมากที่สุด ฉะนั้นการมีรัฐธรรมนูญ มีการเลือกตั้ง
การมีอิสรภาพ จึงเป็นเพียงวิธีการที่จะนำไปสู่การปกครองแบบประชาธิปไตยเท่านั้น

๑ ชู แสงศักดิ์, "การศึกษาพัฒนาการทางการเมืองกับการพัฒนาทางการเมือง,"
ใน อมร วิชาลัยย์ และ ชิตติยา กรรณสูต บรรณาธิการ, ทฤษฎีและแนวคิดในการพัฒนาประเทศ
(กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๑๕), หน้า ๑๓๕.

๒ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์, ลักษณะบางประการของสถาบันสังคมไทย
ที่เป็นอุปสรรคต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย (พระนคร: กรุงเทพมหานครพิมพ์, ๒๕๑๕),
หน้า ๖๓-๑๑๕.

๓ ศูนย์ส่งเสริมการเผยแพร่ประชาธิปไตย, เราจะช่วยกันสร้างและรักษาประชาธิปไตย
ไว้อย่างไร (กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายวิชาการ ศูนย์ส่งเสริมการเผยแพร่ประชาธิปไตย, ๒๕๑๗),
หน้า ๗๕.

สำหรับแนวทางที่จะช่วยให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองอย่างถูกต้อง นั้นก็คือการให้การศึกษาแก่ประชาชน กาบริล เอ อัลมอน และ ซิดนีย์ เวอร์บา (Gabriel A. Almon and Sydney Verba) ได้กล่าวไว้ว่า " การศึกษามีส่วนสำคัญอย่างหนึ่งในการเรียนรู้อะไรทางการเมืองของบุคคล เพราะทำให้คนที่ได้รับการศึกษามีความสำนึกในบทบาทของรัฐบาล ได้รับข่าวสารทางการเมือง วิทยาการความคิดเห็นทางการเมือง ซึ่งจะเป็นเครื่องสนับสนุนประชาธิปไตย " การศึกษาจะเป็นพลังสำคัญที่จะช่วยทำลายสภาพคงที่เดิม และนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เพราะการศึกษามีผลต่อการเปลี่ยนแปลงค่านิยม ทักษะคติ วัฒนธรรม ประเพณีของคนในสังคม การศึกษาทำให้บุคคลมีความรู้ มีความคิด มีเหตุผล มีทัศนคติที่กว้างขวาง ยอมรับฟังความคิดเห็นและเหตุผลของผู้อื่น และศึกษากว่าบุคคลบุคคลที่ไม่มีการศึกษา หรือมีการศึกษาที่ต่ำกว่า " ทั้งนี้ถ้าหากเราจะให้การปกครองระบบใดระบบหนึ่งประสบความสำเร็จ นอกจากจะมีสถาบันทางการเมืองแล้ว สถาบันถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจทางการเมืองและวัฒนธรรมทางการเมืองจะต้องมีบทบาทสำคัญในการอบรมกล่อมเกล่าให้มีความรู้ความเข้าใจและยึดมั่นในหลักการปกครองในระบอบนั้นอย่างถูกต้องด้วย สถาบันเหล่านี้ได้แก่ ครอบครัว สถาบันการศึกษาทุกระดับ ชุมชน สื่อมวลชน และ ระบอบการปกครองของสังคมนั่นเอง "

Gabril A. Almon and Sydney Verba. "Education and Politics," in Education and Political Development, ed. James G. Coleman (New Jersey : Princeton University Press, 1965). p.375.

๒ สุจิต บุญบงการ, "บทบาทของการศึกษาในการพัฒนาการเมือง," อนุสรณ์นักวิจัยทางสังคมศาสตร์ วนที่ ๘, ๒๕๒๔, หน้า ๑๐.

๓ Richard E. dawson and Kenneth Pre. Political Socialization (Boston: Little, Brown and Company, 1955) -p.135.

กล่าวโดยสรุป ความเชื่อ ความรู้ความเข้าใจ หัตถ์คดี ค่านิยมทางการเมือง ของบุคคล หรือสังคมใด จะโน้มเอียงไปทางไหนย่อมขึ้นอยู่กับ กระบวนการศึกษาอบรม กระบวนการสร้างค่านิยม ตั้งแต่ระดับครอบครัว การศึกษาในหมู่เพื่อน โรงเรียน มหาวิทยาลัย ระบบสังคม และ การเมืองของสังคมนั้น ๆ

การศึกษาอบรมในโรงเรียนเป็นระบบหรือกระบวนการหนึ่งในบรรดากระบวนการหรือกระบวนการทั้งหลายที่มีอยู่ในสังคม ซึ่งมีหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ ความคิด วัฒนธรรม ค่านิยมต่าง ๆ ให้แก่ประชาชน การศึกษาในระบบโรงเรียนนับเป็นส่วนสำคัญมากที่สุดส่วนหนึ่ง โดยเฉพาะในประเทศไทย เพราะเราเน้นและให้ความสำคัญมากกว่าการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพราะเราได้สนับสนุนการศึกษาในระบบโรงเรียนทั้งด้านกำลังเงิน คน และ อุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ทำหน้าที่ให้การศึกษอบรมแก่นักเรียนอย่างเป็นทางการแทนสถานอื่น ๆ โดยตรง ดังนั้นเมื่อพูดถึงการศึกษาแล้วจะมุ่งไปที่การศึกษาในระบบโรงเรียนเป็นสำคัญ จึงอาจกล่าวได้ว่า สถาบันที่สามารถปลูกฝังอบรมความรู้ความเข้าใจ ความคิด ความสำนึกทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยคือโรงเรียน

การปลูกฝังประชาธิปไตยเป็นงานระยะยาวและต้องเริ่มต้นจากการศึกษาในโรงเรียน เพราะความรู้ความเข้าใจ ความคิดเห็นที่ไ้จากการศึกษาในโรงเรียนจะมีผลต่อหัตถ์คดีทางการเมืองของนักเรียน อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางการเมืองของนักเรียนด้วย^๒ โรงเรียนมีความรับผิดชอบในการ เตรียมประสพการณ์ที่จะทำให้นักเรียนสามารถมีส่วนร่วมในการปกครอง ถ้าประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการของกลุ่ม ขาดความซาบซึ้งในคุณค่าของประชาธิปไตย ขาดความสามารถในการดำรงชีวิต ตลอดจนการทำงานร่วมกับสมาชิกในสังคม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

* วิทยา สุจริตชนารักษ์, "ความสำนึกทางการเมือง," การเมืองสำหรับประชาชน (๒ ธันวาคม ๒๕๑๖): ๒๘ - ๓๒.

^๒ สุวิทย์ สุวรรณ, "ทางสู่ประชาธิปไตย," ใน ประชาธิปไตยของชาวบ้าน รวบรวมโดย ชลาวิทย์ เกษศรีศิริ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิชเนต, ๒๕๑๖), หน้า ๓๖.

เกี่ยวกันแล้ว ปรากฏการณ์การปกครองในระบอบประชาธิปไตยก็จะล้มเหลว

ดังนั้นกระบวนการถ่ายทอดความรู้ การศึกษาอบรมในโรงเรียนจึงมีอิทธิพลในการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ความคิด ค่านิยมทางการเมือง ให้แก่นักเรียนเป็นอย่างดี

ในเมื่อการศึกษาอบรมเพื่อถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของสถาบันต่าง ๆ ในสังคมไทยยังไม่ประสบผลสำเร็จ ซึ่งทำให้คนไทยกลุ่มต่าง ๆ มีความรู้ความเข้าใจ ความคิดและค่านิยมทางการเมืองที่ผิดพลาดสับสน โรงเรียนซึ่งเป็นสถาบันหนึ่งที่มีหน้าที่ในการให้การศึกษาอบรมแก่สมาชิกของสังคมก็น่าจะมีส่วนถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจทางการเมืองที่สับสนให้นักเรียนรู้อย่างกระจ่างชัดได้ด้วย

เมื่อพูดถึงการศึกษาอบรม สิ่งสำคัญที่ควรพิจารณาควบคู่ไปด้วยก็คือ ครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบบการศึกษาของไทยนั้น นับว่าครูเป็นผู้มีอิทธิพลสูงสุดต่อนักเรียน โดยการเป็นตัวกลางนำเอาความรู้ ความเข้าใจ ความคิดและค่านิยมต่าง ๆ มาสู่นักเรียน ทั้งนี้เพราะเด็กไทยได้รับอิทธิพลด้านความรู้ ความเข้าใจ ความคิดและค่านิยมจากครอบครัวน้อย เนื่องจากในระบบครอบครัวซึ่งมีลักษณะตามสายอย่างไทย พ่อแม่ส่วนมากไม่ค่อยอบรมกล่อมเกลารูปแบบความรู้ ความเข้าใจ ความคิดและค่านิยมทางการเมืองให้แก่เด็กในลักษณะที่เอาจริงเอาจัง จากสาเหตุดังกล่าวนี้ ครูจึงมีอิทธิพลต่อความรู้ ความเข้าใจ ความคิดของเด็กมาก อย่างน้อยที่สุดในระยะเริ่มแรกคือในชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เมื่อครูมีความสำคัญดังนี้ หากครูได้ทำหน้าที่ผิดพลาดซึ่งอาจจะเป็นเพราะการขาดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องของตนเองหรือด้วยเหตุผลใดก็ตาม ก็ย่อมมีส่วนทำให้นักเรียนรับเอาความรู้ความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องนั้นไปด้วย โอกาสที่ครูจะมีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองไม่ถูกต้อง

Edward W. Smith, Stanley W. Krouse, and Mark M. Atkinson,

Social Studies Program, The Educator's Encyclopedia, 7th ed. (1969), p. 347.

กมล สมวิเชียร, ประชาธิปไตยกับสังคมไทย, (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช 2516)

ย่อมมีมากพอ ๆ กับประชาชนกลุ่มต่าง ๆ เพราะครูก็เป็นสมาชิกส่วนหนึ่งของสังคม เป็นผู้ที่ได้รับ การศึกษาอบรมถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมืองจากสถาบันต่าง ๆ ในสังคมในลักษณะเดียวกับคนไทย โดยทั่ว ๆ ไป ดังนั้นครูจึงน่าจะมีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองที่ไร้อคติเหมือนประชาชนได้

การขาดความรู้ ความเข้าใจทางการเมืองที่ถูกต้องมีได้สิ้นสุดลงที่ตัวครูเท่านั้น แต่ส่วน หนึ่งจะตกไปถึงนักเรียนด้วย ซึ่งจะทำให้ลักษณะอันไม่พึงปรารถนาที่ถ่ายทอดสืบต่อกันไปอย่างไม่สิ้นสุด เพราะครูเป็นแหล่งรวบรวมความรู้ความสามารถทั้งหลาย เป็นนักการเมืองตัวอย่างของนักเรียน นักเรียนจะมีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในลักษณะใด ส่วนหนึ่งก็ดูได้จากความรู้ ความเข้าใจ ท้องการเมืองของครู เพราะครูมีความรู้ ความเข้าใจอย่างไรก็ถ่ายทอดให้นักเรียนอย่างนั้น โดยเฉพาะในสภาพของเมืองไทย การศึกษาอบรมที่ทั้งขาดอุปกรณ์ ขาดตำรา และแหล่งค้นคว้าสำหรับ ตรวจสอบความรู้ ความเข้าใจ เช่น ห้องสมุด เป็นอย่างมาก ทั้งครูและนักเรียนจึงยึดเอาการท่องจำ ความที่ครูของแต่ละคนให้เป็นหลัก ๆ นั้นเป็นสำคัญ โดยขาดการแก้ไขสอบถาม ดังนั้นครูจึงมีอิทธิพล อย่างยิ่งต่อความรู้ความเข้าใจของนักเรียนมากขึ้นเป็นทวีคูณ

เมื่อครูมีความสำคัญเพียงนี้ จึงน่าจะศึกษาถึงปัญหาที่เกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจทาง การเมือง และแหล่งค้นคว้าหาความรู้ทางการเมืองของครูให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งครู สังคมศึกษาซึ่งควรจะต้องมีบทบาทมากที่สุดในการให้ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองที่ถูกต้องแก่ นักเรียน เพราะว่าโดยลักษณะเนื้อหาวิชานั้น ครูสังคมศึกษามีส่วนที่จะให้ความรู้ ความเข้าใจทาง การเมืองได้มากที่สุด ดังนั้นการได้ทราบว่าครูสังคมศึกษามีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองก็เพียงใด มีวิธีการค้นคว้าหาความรู้ทางการเมืองอย่างไร จะช่วยให้เราหาทางแก้ไขไปได้อย่างถูกต้อง ฉะนั้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Judith A. Gillespie and Howard D. Melinger, "Teaching about Politics in the Real World - the School," Social Education, (October 1972), p.603.

การศึกษาในเรื่องนี้จึงอาจเป็นแนวทางที่จะช่วยผู้พัฒนา ความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องและช่วย ทำให้ผู้อื่นมีความรู้ ความเข้าใจอย่างแท้จริง ซึ่งในการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้คาดหมายว่าลักษณะความรู้ ความเข้าใจทางการ เมืองของครูสังคมศึกษานั้น อาจเป็นผลสืบเนื่องมาจาก เพศ ประสบการณ์ ในการสอนวิชาสังคมศึกษาที่แตกต่างกัน หรือสถานที่ปฏิบัติการสอนแตกต่างกัน (ในเมือง-ชนบท) ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษารื่องนี้เพื่อหาแนวทาง ข้อเสนอแนะ นำมาปรับปรุงการเรียนการสอน ตลอดจนสภาพการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑. เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจทางการ เมืองของครูสังคมศึกษา
- ๒. เพื่อเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจทางการ เมืองของครูสังคมศึกษาโดยพิจารณา จากตัวแปรในเรื่อง เพศ พื้นฐานความรู้ ประสบการณ์ในการเป็นครู และสภาพแวดล้อม (ใน เมือง-ชนบท) ของครูที่ทำการสอนวิชาสังคมศึกษา
- ๓. เพื่อศึกษาวิธีการศึกษาหาความรู้ และการใช้แหล่งความรู้ทางการ เมืองของครู สังคมศึกษาในปัจจุบัน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้คือ

- ๑. ศึกษาเฉพาะความรู้ความเข้าใจทางการ เมืองของครูสังคมศึกษาที่ทำการสอนอยู่ ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของ โรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการเท่านั้น
- ๒. เนื่องจากแบบทดสอบความรู้ ความเข้าใจทางการ เมืองของครูสังคมศึกษา ยังไม่ ได้มีผู้ใคร่ร่างไว้ ผู้วิจัยจึงต้องสร้างแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจทางการ เมืองของครูสังคมศึกษา ขึ้นเอง โดยอาศัยกฎเกณฑ์จาก หลักสูตร โครงการสอนที่ใช้ในวิทยาลัยครูระดับปริญญาตรี และ ที่ใช้สอนในคณะศึกษาศาสตร์ คณะครุศาสตร์ ระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยและ

อาศัยแนวทางการสร้าง จาก หนังสือ ตำรา เอกสารการวิจัยต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ และยังได้ขอคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิทางวิทยาศาสตร์ ๓ ท่าน และผู้ทรงคุณวุฒิทางศึกษาศาสตร์อีก ๒ ท่านในการตรวจสอบที่สร้งขึ้น

รายละเอียดเกี่ยวกับแบบสอบถามความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของครูสังคมศึกษา สำหรับการศึกษาครั้งนี้มีดังนี้คือ

- ๒.๑ ความหมายทางการเมือง
- ๒.๒ ลัทธิการเมือง
- ๒.๓ การปกครองในระบอบประชาธิปไตย
- ๒.๔ สิทธิเสรีภาพของบุคคลในระบอบประชาธิปไตย
- ๒.๕ รัฐธรรมนูญ
- ๒.๖ พรรคการเมือง

๓. ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เฉพาะโรงเรียนรัฐบาลในกรุงเทพมหานครและในส่วนภูมิภาค โดยมีวิธีการสุ่มตัวอย่างประชากรดังนี้

๓.๑ การสุ่มตัวอย่างประชากรในกรุงเทพมหานครใช้วิธีสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยจับสลาก โรงเรียน ๒๐ โรงเรียน ใช้ตัวอย่างประชากรครูโรงเรียนละ ๕ คน รวมจำนวนตัวอย่างประชากรครูในกรุงเทพมหานครจำนวน ๑๐๐ คน โดยมีจำนวนประชากรของครูชายและครูหญิงใกล้เคียงกัน

๓.๒ การสุ่มตัวอย่างประชากรในส่วนภูมิภาคใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยแบ่งออกเป็น ๔ ภาคคือ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคใต้ และ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในแต่ละภาคสุ่มภาคละ ๕ จังหวัด ในแต่ละจังหวัดแบ่งโรงเรียนออกเป็นสองประเภทคือ โรงเรียนในตัวเมืองและโรงเรียนนอกตัวเมือง เลือกสุ่มโรงเรียนประเภทละ ๑ โรงเรียน ใช้ประชากรโรงเรียนละ ๕ คน โดยเฉลี่ยให้ประชากรครูชายกับครูหญิงใกล้เคียงกัน รวมจำนวนประชากรในส่วนภูมิภาคทั้งหมด จำนวน ๒๐๐ คน โดยแยกเป็นครูโรงเรียนในตัวเมือง ๑๐๐ คน ครูโรงเรียนนอกตัวเมือง ๑๐๐ คน รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ใน

การวิจัยทั้งสิ้น ๑๐๐ คน

สมมุติฐานของการวิจัย

ผู้วิจัยได้ตั้ง สมมุติฐานของการวิจัยไว้ดังนี้

- ๑. ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของครูสังคัมศึกษาเพศชายและเพศหญิงไม่แตกต่างกัน
- ๒. ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของครูสังคัมศึกษาแตกต่างกันตามประสบการณ์ในการสอน
- ๓. ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของครูสังคัมศึกษาที่มีพื้นฐานความรู้ต่างกันจะแตกต่างกัน
- ๔. ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของครูสังคัมศึกษาในส่วนภูมิภาคแตกต่างกันจากครูในส่วนกลาง และครูในเมืองแตกต่างจากครูที่อยู่นอกเมือง

ข้อตกลงเบื้องต้น

ผู้วิจัยได้มีข้อตกลงเบื้องต้นดังนี้

- ๑. แบบทดสอบความรู้ ความเข้าใจทางการเมืองที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองครอบคลุมเนื้อหาและสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการวัดความรู้ความเข้าใจทางการเมืองตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้จริง
- ๒. คำตอบของครูสังคัมศึกษาในกลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นคำตอบอย่างจริงจังและสามารถเชื่อถือได้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

- ๑. เป็นแนวทางสำหรับสถาบันการผลิตครู นำผลการวิจัยไปใช้ในการปรับปรุงหลักสูตร

และจัดอบรมความรู้ความเข้าใจทางการเมืองให้แก่ครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา

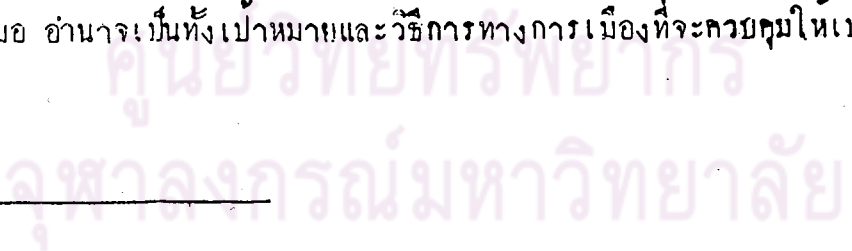
- ๒. ผู้บริหารโรงเรียนอาจิสัยผลการวิจัยนี้เป็นแนวทางในการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจทางการเมืองให้กับบุคลากรในโรงเรียน
- ๓. เป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนสังคมศึกษา ในการปรับปรุงตัวครูและกำนการเรียนการสอนของครูในเรื่องความรู้ความเข้าใจทางการเมือง
- ๔. เป็นแนวทางในการวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้องต่อไป

คำจำกัดความ

๑. ความรู้ความเข้าใจ หมายถึงความรู้ความเข้าใจทางการเมืองซึ่งอาจจะไม่ได้เป็นการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน

๒. การเมือง เนื่องจากการเมืองเป็นคำที่มีความหมายครอบคลุมไปกว้างมากเป็นการยากที่จะสรุปให้แน่นอนตายตัวลงไปว่าการเมืองคืออะไร เพื่อความสะดวกในการวิจัยครั้งนี้จึงจำเป็นต้องจำกัดความหมายของการเมืองให้ชัดเจนเพื่อเป็นแนวทางสำหรับการวิจัยต่อไป

การเมืองเป็นเรื่องของการแสวงหาและการใช้อำนาจ อำนาจทางการเมืองเกิดขึ้นพร้อม ๆ กับการที่มนุษย์เข้ามาอยู่ร่วมกันเป็นสังคม นักปราชญ์ตั้งแต่เพลโต (Plato) มาเชียเวลลี (Machiavelli) ฮอบเบส (Hobbes) เวบเชอร์ (Weber) และ ลาสเวล (Lasswell) ซึ่งเชื่อว่ากิจกรรมทางการเมืองมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจอยู่เสมอ อำนาจเป็นทั้งเป้าหมายและวิธีการทางการเมืองที่จะควบคุมให้เป็นไปตามการตัดสินใจ

Harold D. Lasswell and Abraham Kaplan, Power and Society: A Framework for Political Inquiry (New Haven: Yale University Press, 1950, p.215 - 240.

บางความเห็นแย้งว่า จะมองการเมืองเป็นเรื่องของอำนาจอาจเกิดไม่ได้ เพราะ
ว่าอำนาจอาจมีอยู่ในแหล่งที่มีใช้การเมืองก็ได้ การเมืองจึงน่าจะเป็นเรื่องของการตัดสินใจ
ในการเลือกแนวทางในทางดำเนินกิจกรรมทางการเมืองตามเป้าหมายที่กำหนดไว้^๑

ตามความเห็นที่มองผลประโยชน์เป็นสำคัญก็บอกว่า การเมืองเป็นเรื่องของการมีอิทธิพล
ต่อกันระหว่างกลุ่มต่าง ๆ โดยผู้ได้รับประโยชน์จะรวมกันเป็นกลุ่มผลประโยชน์เรียกร้องให้รัฐบาลทำ
ตามความต้องการของกลุ่ม หรือบางครั้งอาจจะเข้าไปดำเนินการทางการเมืองเสียเองก็ได้^๒

บางความเห็นบอกว่าการเมืองเป็นระบบของความสัมพันธ์ใด ๆ ที่มีหน้าที่จัดสรรสิ่งที่มี
คุณค่าต่าง ๆ ให้แก่สังคม และการจัดสรรนี้เป็นอำนาจที่จะต้องมีการปฏิบัติ^๓

กมล ทองธรรมชาติ สรุปลว่า การเมืองคือการที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลในสังคมซึ่งอาจ
มีผลประโยชน์ร่วมกันหรือขัดแย้งกัน หรือมีความคิดเห็นเหมือนกันหรือไม่เหมือนกัน ทำการต่อสู้กันเพื่อ
สรรหาบุคคลไปทำหน้าที่ปกครองประเทศแทนเขาและเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจที่จะทำให้พวกเขาสามารถ
ตัดสินใจในเรื่องของส่วนรวมได้โดยชอบธรรม^๔

จะเห็นว่าการเมืองที่มองในแต่ละด้านย่อมมีความแตกต่างกันอยู่บ้างในความหมาย แต่
ในเนื้อหาสาระโดยส่วนรวมที่ประกอบกันขึ้นเป็นการเมืองนั้นจะมีความเกี่ยวข้องกับทุกหันกันอยู่เสมอ

---

^๑ Richard C. Snyder (ed), Foreign Policy Decision - Making. An Approach to the Study of International Politics. (New York: Free press, 1962), p. 90.

^๒ David E. Truman, The Governmental Processes: Political Interests and Public Opinion (New York: Alfred A. Knopf, 1963), p. 501.

^๓ David Easton, A Framework for Political Analysis (Englewood Cliffs, N.J.: Prentice - Hall, 1965) p. 214.

^๔ กมล ทองธรรมชาติ, "การเมืองคืออะไร," วารสารสังคมศาสตร์ ๕ (กรกฎาคม ๒๕๑๕): ๑๒๖.

กล่าวคือ ไม่ว่าจะเป็น เรื่องการแสวงหาอำนาจ การใช้อำนาจ การตัดสินใจตกลงใจในการนำนโยบายไปปฏิบัติ การใช้สิทธิพลต่องกันระหว่างกลุ่มผลประโยชน์กับฝ่ายบริหาร หรือความสัมพันธ์ใด ๆ ที่มีหน้าที่จัดสรรสิ่งที่มีคุณค่าให้แก่สังคม ต่างก็เป็น เรื่องของการเมืองทั้งสิ้น ถ้าสิ่งใดสิ่งหนึ่งออกไปก็ทำให้การปฏิบัติการทางการเมืองไม่สมบูรณ์ เช่น ถ้าหากไม่มีอำนาจและการใช้อำนาจทางการเมืองอย่างถูกต้องชอบธรรมตามระบบใดระบบหนึ่งแล้ว ก็ไม่เป็นการปฏิบัติการทางการเมือง ขณะเดียวกันการใช้อำนาจจะต้องมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจด้วย การตัดสินใจเพื่อหาทางเลือกใด ๆ ก็จะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ที่สุขของตนเอง และประโยชน์ส่วนรวมของประชาชาติ

ฉะนั้นผู้วิจัยจะให้คำจำกัดความในนิยามทางการเมืองในลักษณะที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สำหรับการวิจัยนี้ว่า การเมืองก็คือ การใช้อำนาจในการปกครองและวิถีทางที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลใช้เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ ตลอดจนแนวทางในการปฏิบัติ เพื่อจะได้ใช้อำนาจนั้นปฏิบัติการทางการเมืองในการจัดสรรสิ่งที่มีคุณค่าต่าง ๆ ในสังคมให้แก่สมาชิกตามแนวทางที่เห็นว่าชอบธรรมที่สุด โดยมีขอบเขตของเนื้อหาที่จะทำการวิจัยในเรื่องต่าง ๆ คือ

๑. ความหมายทางการเมือง
๒. ลัทธิการเมือง
๓. การปกครองในระบอบประชาธิปไตย
๔. สิทธิเสรีภาพของบุคคลในระบอบประชาธิปไตย
๕. รัฐธรรมนูญ
๖. พรรคการเมือง

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย